

Β

,

Αλεξίπονη Φροντίδα

Ο συναισθηματικός κόσμος των επαγγελματιών υγείας κατακλύζεται με τη συνεχή τους έκθεση στον πόνο, τα συμπτώματα, την απώλεια και γενικά τις επιπτώσεις μιας

ασθένειας με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές να φορτίζονται συναισθηματικά και να ψυχοκαταπονούνται. Αυτή η ψυχοκαταπόνηση εμφανίζεται όταν οι επαγγελματίες υγείας πιέζονται να συμφιλιωθούν με ζητήματα πέραν της ανθρώπινης λογικής και αντοχής. Αυτή η συναισθηματική φόρτιση αυξάνεται σε όσους εργάζονται σε Μονάδες Εντατικής Θεραπείας, σε Ογκολογικές Κλινικές, σε Τμήματα Επείγουσας Φροντίδας, αλλά και σε οποιαδήποτε κλινική κάθε φορά που κάποιοι ασθενείς χάνονται. Για πολλούς επαγγελματίες υγείας ο θάνατος θεωρείται ήττα και αποτυχία και η συναισθηματική φόρτιση που αισθάνονται μπορεί να τους οδηγήσει σε συναισθηματικό άδειασμα και απογοήτευση.

Σε αρκετούς επαγγελματίες υγείας ο πόνος και ο βέβαιος θάνατος κάποιων ασθενών τους δημιουργεί stress, φόβο και αισθήματα ματαίωσης κι όταν μοιράζονται αυτόν τον πόνο και την αγωνία των ασθενών τους εμπλέκονται συναισθηματικά και το stress που βιώνουν γίνεται μεγαλύτερο.

Οι επαγγελματίες των ιστοριών που ακολουθούν πραγματοποίησαν αλλαγή στην εικόνα του εαυτού τους και στη μελλοντική στάση τους απέναντι στους ασθενείς ύστερα από την εμπειρία τους να γίνουν διαχειριστές του πόνου και της νοσηλείας συγκεκριμένων ασθενών με τους οποίους τόλμησαν να σχετιστούν συναισθηματικά. Την απώλεια των ασθενών τους την βίωσαν ως προσωπική απώλεια. Και αυτή την προσωπική απώλεια και τον συναισθηματικό πόνο τα βίωσαν με θλίψη, θα τολμούσαμε να πούμε, με πένθος. Κανείς τους δεν κατάφερε να αισθανθεί αυτή τη θλίψη ως μια εμπειρία που τον εμπλούτισε συναισθηματικά και έγινε η αφορμή για προσωπική ωρίμανση και συναισθηματικό κέρδος. Η μόνη τους στρατηγική μετέπειτα ήταν η συναισθηματική απόσυρση από τους ασθενείς και η αντικειμενοποίηση τόσο του ασθενή όσο και των συγγενών του. Ο συναισθηματικός τους κόσμος κατακλύστηκε από τον πόνο, το θάνατο, τις προβολές και τις ταυτίσεις και έτσι οδηγήθηκαν σε συναισθηματικό άδειασμα, απογοήτευση και ματαίωση, μη καταφέροντας να συμφιλιωθούν με το «γεγονός του θανάτου», μια και ο δρόμος που πορεύτηκαν να τον εξηγήσουν ήταν αυτός της ανθρώπινης λογικής. Κανείς τους δεν δοκίμασε να ερμηνεύσει αυτό το γεγονός σχέσης, μοναδικής και ανεπανάληπτης με το δρόμο της καρδιάς. Κανείς τους δεν κοντοστάθηκε στο πόσο πολύτιμη ήταν για τον ασθενή και τους συγγενείς του η τόλμη τους να προσφέρουν σχέση φροντίδας με ευαλότητα. Γιατί ούτε οι ίδιοι δεν το γνώριζαν. Αντιθέτως, πίστευαν ότι εμπλέκονταν σε μια συναισθηματική σχέση φροντίδας με συνειδητότητα ότι δεν είναι ευάλωτοι και από τη θέση κάποιου που είναι ολόκληρος προς κάποιον που δεν είναι, για να οδηγηθούν στο βίωμα της απώλειας του δικού τους εαυτού, για να πιστέψουν ότι έχασαν κάτι που είχαν και το πήρε μαζί του ο θάνατος του ασθενούς. Αν είχαν τη δυνατότητα να επεξεργαστούν τα συναισθήματά τους και το δικό τους πόνο θα κέρδιζαν την ευκαιρία της ωρίμανσης, την ευκαιρία να σχετίζονται δίνοντας

όλον τους τον εαυτό με τη γνώση ότι ποτέ δεν είμαστε ολόκληροι και ολοκληρωνόμαστε κάθε φορά που θεωρούμε ότι ο άλλος μας τα πήρε όλα.

A. Κρατώντας τις δικές μου αποστάσεις

Οι Πανελλαδικές εξετάσεις αποφάνθηκαν: «θα γίνεις νοσηλεύτρια». Άγνοια, περιέργεια και άμεση επαγγελματική αποκατάσταση ήταν οι έννοιες που στριφογύριζαν στο μυαλό μου. Ωραία λοιπόν θα γίνω νοσηλεύτρια. Οι γονείς μου με παρακαλούσαν να σπουδάσω στην Ιταλία κάτι άλλο και να μην ακολουθήσω αυτό το επάγγελμα. Αυτόματα αυτό ενίσχυσε την πρόκληση και αποφάσισα να μείνω και να αγωνιστώ μέσα από αυτό που μου όρισε η μοίρα.

Τρίτο εξάμηνο στη σχολή και αρχίζει η πρακτική άσκηση στο νοσοκομείο. Πρώτη κλινική η Ουρολογική. Κύριες υποχρεώσεις μας ήταν η λήψη ζωτικών σημείων και το ιστορικό των ασθενών. Τα έκανα με μεγάλη χαρά μπαίνοντας στους θαλάμους πάντα με χαμόγελο, καλή διάθεση και με έντονη επιθυμία να βλέπω χαμόγελο στους ασθενείς ακόμη και σ' αυτούς που υποφέρουν. Ήταν ένα μικρό στοίχημα που είχα βάλει με τον εαυτό μου, να κάνω όλους τους ανθρώπους να είναι αισιόδοξοι και να σκέφτονται μόνο θετικά. Πόσο δύσκολο γίνεται αυτό το στοίχημα όταν έχεις να κάνεις με ασθενείς; Και όμως αυτό δεν με πτοούσε.

Μπαινόβγαινα στους θαλάμους χαμογελαστή και δίνοντας πραγματική σημασία στους ασθενείς. Αυτό με βοήθησε να τους κερδίσω και να βλέπω το χαμόγελό τους κάθε φορά που με αντίκριζαν, τουλάχιστον στους περισσότερους από αυτούς. Όταν μάλιστα με ζητούσαν και ονομαστικά ένοιωθα ιδιαίτερη ικανοποίηση αφού το στοίχημά μου είχα αρχίσει να το κερδίζω.

Ένα πρωινό μπαίνει εισαγωγή ένας κύριος που η έκφρασή του ήταν αγέλαστη, σκυθρωπή και μάλλον καταθλιπτική. Ήταν ο κύριος Λάμπρος. Η γυναίκα του, η κυρία Γιώτα, στο πλάι σαν να μη βρισκόταν εκεί, αλλά κάπου αλλού και απλά το σώμα της ακολουθούσε τον σύζυγο. Ηλικία περίπου στα 65 και οι δύο. Μπαίνω στο θάλαμο για να τους βοηθήσω να τακτοποιηθούν και να πάρω τα ζωτικά σημεία του ασθενή. Απαντούσαν μονολεκτικά στις αναγνωριστικές ερωτήσεις μου που σκοπό είχαν να

τους κάνουν να χαλαρώσουν και να δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ μας. Δεν υπήρξε καμιά ανταπόκριση και μάλλον έδειχναν ότι ήμουν ενοχλητική γι' αυτούς. Φεύγω διακριτικά και έντονα προβληματισμένη για τον τρόπο που με αντιμετώπισαν. Μέσα μου τους χαρακτήρισα αγενείς και με απαράδεκτους τρόπους. Πίστευα ότι όταν σε κάποιον φέρεσαι ευγενικά οφείλει τουλάχιστον να στο ανταποδώσει.

Την επόμενη ημέρα το πρωί στην ανάγνωση της λογοδοσίας πληροφορήθηκα ότι ο κύριος Λάμπρος είχε καρκίνο του προστάτη και τον γνώριζαν όλοι στην κλινική όχι μόνο λόγω της συχνότητας νοσηλείας, αλλά και γιατί είχε χάσει πριν δύο χρόνια τον μονάκριβο γιό του σε ηλικία 24 ετών σε τροχαίο. Στο άκουσμα του ιατρικού, αλλά και του ψυχοκοινωνικού ιστορικού έμεινα σαστισμένη. Δεν μπορεί τόση δυστυχία να είναι συγκεντρωμένη σ' έναν άνθρωπο, δεν είναι δίκαιο αυτό. Η νεαρή ηλικία μου, η απουσία παρόμοιων εμπειριών στη ζωή μου αλλά και η φύση του χαρακτήρα μου, αρνούταν να αποδεχτούν μια τέτοια κατάσταση. Θυμωμένη με τον εαυτό μου για το χαρακτηρισμό που είχα αποδώσει την προηγούμενη μέρα στον κύριο Λάμπρο και στη γυναίκα του, μπαίνω σαν σίφουνας στο θάλαμό του με το πιεσόμετρο στο χέρι. Όχι δεν μπορούμε να κρίνουμε τους ανθρώπους χωρίς να τους γνωρίζουμε. Γιατί να κάνω τέτοιο λάθος; Τι σόι νοσηλεύτρια θα γινόμουν; Με αυτούς τους προβληματισμούς ούτε κατάλαβα για πότε βρέθηκα απέναντι στον κύριο Λάμπρο. Τα μάτια του είχαν καρφωθεί στα δικά μου με απορία. Έχω το μειονέκτημα ή το προτέρημα να καθρεφτίζονται τα συναισθήματά μου στο πρόσωπό μου. Συνειδητοποίησα ότι πρέπει να ανασυγκροτηθώ και να κρύψω τις σκέψεις μου. Τους καλημέρισα με ενοχές, αλλά πάντα με χαμόγελο και άρχισα να παίρνω την πίεσή του. Σκέφτηκα ότι πρέπει να ανατρέψω το αρνητικό κλίμα και να συνεχίσω να διεκδικώ το γνωστό στοίχημα με τον εαυτό μου. Καθώς ελευθέρωνα το χέρι του ασθενή από το πιεσόμετρο εξακολουθούσα να κρατώ το χέρι του απαλά και να του κάνω ερωτήσεις για το πώς πέρασε τη νύχτα, αν αισθανόταν καλά, αν ήθελε να ρωτήσει κάτι ή αν μπορούσα να τον βοηθήσω σε κάτι. Με κοίταξε ξανά απορημένος, αλλά με πιο γλυκιά έκφραση λέγοντάς μου ότι όλα ήταν καλά και με ευχαρίστησε.

Βλέποντας αυτή τη μικρή εξέλιξη αναθάρρησα και έψαχνα συνέχεια αφορμή για να μπαίνω στο θάλαμό του και να τον κάνω να αισθάνεται οικεία μαζί μου. Τα κατάφερα.

Κατάφερα αρχικά να κερδίσω την γυναίκα του η οποία μου ανοίχτηκε και μου αφηγήθηκε με λεπτομέρειες τη ζωή τους και ό,τι τους είχε σημαδέψει. Ο κύριος Λάμπρος στην αρχή ήταν διστακτικός, αλλά σιγά-σιγά κέρδισα την εμπιστοσύνη του και άρχισε να μου μιλάει για την ανασφάλεια που ένιωθε όταν η πίεσή του ήταν υψηλή και αυτό ήταν κάτι που τον τρώμαζε.

Αισθάνθηκα τόσο ευτυχισμένη που αυτοί οι άνθρωποι μου άνοιξαν την καρδιά τους και τους έδινε ανακούφιση με το να έχουν έναν άνθρωπο μέσα στο νοσοκομείο που να μπορούν να επικοινωνούν με αυτό τον τρόπο. Συζητούσαμε πια για όλα τα θέματα και για λίγο ξεχνούσαμε ότι ήμασταν σε νοσοκομείο. Έκανα ό,τι μπορούσα με τα λόγια μου να τους δίνω κουράγιο και αισιοδοξία. Η σχέση που είχαμε αναπτύξει επηρέαζε την προσωπική μου ζωή και η σκέψη τους ήταν πάντα μέσα στο μυαλό μου. Δεν έδινα μόνο, αλλά έπαιρνα κιόλας. Και μάλιστα μέσα μου κακολογούσα τις νοσηλεύτριες του τμήματος που δεν έδιναν τόση σημασία στους ασθενείς και έχαναν την ευκαιρία της θεραπευτικής σχέσης.

Ήταν Δευτέρα πρωί όταν μπαίνοντας στην κλινική άκουσα ότι ο κύριος Λάμπρος ήταν σε πολύ άσχημη κατάσταση. Οι γιατροί και οι νοσηλευτές μπαίνόβγαιναν στο θάλαμό του και κάπου πήρε το αυτί μου ότι «δεν θα τη βγάλει καθαρή». Δεν πίστευα σ' αυτιά μου, δεν είχα καταλάβει μάλλον εγώ καλά, απλά ίσως του ανέβηκε η πίεση, θα του δώσουν φάρμακα και θα συνέλθει ξανά. Ήθελα να μπω, αλλά τα βήματά μου δεν με ακολουθούσαν. Τα έβαλα πάλι με τον εαυτό μου: που είναι η αισιοδοξία σου και γιατί δεν είσαι δίπλα του τώρα που υποφέρει; Μπήκα. Ψυχορραγούσε. Τα δάκρυα έβγαιναν σαν να τα καταπνέζα χρόνια, χωρίς να υπολογίζουν τα θέλω και τα πρέπει, απλά ελευθερώθηκαν. Του έπιασα για λίγο το χέρι σαν ένα σύντομο αποχαιρετισμό. Βγήκα έξω γιατί δεν άντεχα την εικόνα. Δεν είχα ξαναδεί άνθρωπο να πεθαίνει και αυτό από μόνο του ήταν ισχυρό σοκ, πόσο μάλλον να συμβαίνει αυτό σ' ένα άνθρωπο που γνωρίζεις, που έχεις σχετιστεί μαζί του, που άγγιξες το σώμα του και το φρόντισες.

Η κυρία Γιώτα μόλις με είδε να βγαίνω από το θάλαμο γραπώθηκε από πάνω μου κλαίγοντας και με φωνή που μόλις ακουγόταν μονολογούσε «τι θα απογίνω μόνη μου χωρίς κανένα στον κόσμο». Όλα τα έβλεπα σαν εικόνες που περνούσαν μέσα σε όνειρο

και δεν αφορούσαν εμένα. Ο κύριος Λάμπρος πέθανε και μόλις η σορός του πέρασε από το διάδρομο εγώ αναρωτιόμουν αν αυτό το επάγγελμα μου ταιριάζει.

Μου πήρε μήνες να το ξεπεράσω και το στάδιο της διαπραγμάτευσης ήταν το πιο επώδυνο για μένα. Αυτό το περιστατικό μου σημάδεψε τη ζωή, αλλά και την επαγγελματική μου πορεία. Αναθεώρησα την άποψή μου για τις νοσηλεύτριες που δεν έδιναν τόσο χρόνο όσο εγώ στους ασθενείς, γιατί εγώ ήμουν φοιτήτρια χωρίς ουσιαστικές ευθύνες και εκείνες είχαν την ευθύνη για όλους τους ασθενείς.

Εκ των Υστέρων

Είκοσι χρόνια μετά, φορώντας την επαγγελματική μου στολή απλά κάνω το καθήκον μου, παύοντας να βάζω στοιχήματα με τον εαυτό μου, παύοντας να κάνω τους ασθενείς να χαμογελούν, παύοντας να τους συμπονώ και ύστερα να την πληρώνω εγώ. Είμαι πια συνεπής με το καθήκον μου και συνειδητά γνωρίζω ότι η φροντίδα δεν μπορεί να καταλήγει πάντα σε επιτυχία, απλά είναι μια αέναη προσπάθεια. Κατάλαβα ότι δεν υπάρχει ο απαιτούμενος χρόνος για να προσφέρω όσα πραγματικά θέλω και να υποστηρίζω ηθικά τους ασθενείς μου. Στην πραγματικότητα, αυτό είναι δύσκολο να εφαρμοστεί γιατί οι γιατροί και οι νοσηλευτές είναι άνθρωποι και ως τέτοιοι έχουν και αυτοί αδυναμίες και κάτω από την πίεση και το άγχος της δουλειάς δεν μπορούν να συμπεριφέρονται ως άγιοι. Επίσης τώρα ξέρω ότι κάθε ασθενής είναι ξεχωριστή προσωπικότητα και κουβαλάει τα δικά του βιώματα που του διαμορφώνουν το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του και ανάλογα πρέπει να αντιμετωπιστεί. Δεν μπορούν όλοι κάθε μέρα να χαμογελούν γιατί δε βρίσκονται σε διακοπές, αλλά σε νοσοκομείο και μπορεί να πονούν, να έχουν πολλές ανασφάλειες και γενικά να είναι εντελώς διαφορετικοί από αυτό που ήταν στην καθημερινή τους ζωή ως υγιείς.

Η ταύτισή μου με το δράμα του κυρίου Λάμπρου και της γυναίκας του προκλήθηκε λόγω απειρίας και ανεξέλεγκτου αυθορμητισμού στην προσπάθειά

μου να βλέπω πρόσωπα ευτυχισμένα, μη κατανοώντας πλήρως το χώρο στον οποίο βρισκόμουν και τις ανάγκες του. Είκοσι χρόνια μετά ακόμα προβληματίζομαι που βρίσκονται τα όρια της ανθρωπιάς και μέχρι που μπορείς να προσφέρεις σ' έναν πολύ πονεμένο ασθενή. Όχι τώρα πια δεν ταυτίζομαι, κρατώ τις δικές μου αποστάσεις για τη διατήρηση της ψυχικής μου ηρεμίας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν είμαι πάντα δίπλα στους ασθενείς. Θωρακίζω την ψυχολογία μου κι αυτό με βοηθά στο να προσφέρω ακόμη περισσότερα στους ασθενείς οι οποίοι έχουν ανάγκη να με βλέπουν δυνατή για να αντλούν δύναμη από μένα.

Έχω συμβιβαστεί με την ιδέα του θανάτου και δεν με τρομάζει. Δεν βρίσκω πια τόσο τραγική την απώλεια όταν δεν μπορείς με τίποτα να την ανατρέψεις. Δεν είναι παραίτηση, είναι βαθιά γνώση και προσωπική φιλοσοφία μέσα από εμπειρία.

Δεν σταμάτησα ποτέ να σκέφτομαι θετικά και να παροτρύνω όλους δίπλα μου να κάνουν το ίδιο. Μέσα στο πιο τραγικό γεγονός πάντα προσπαθώ να βλέπω κάτι θετικό για να αντλώ τη δύναμη να συνεχίζω. Πραγματικά πιστεύω ότι η ζωή είναι πολύ μικρή για να κλαίς για ό,τι χάνεις. Πρέπει να την ανεφοδιάζεις συνεχώς για να μη μετανιώνεις κάποτε γι' αυτά που έκανες, αλλά γι' αυτά που δεν έκανες.

Δεν μετάνιωσα που έγινα νοσηλεύτρια γιατί αισθάνομαι γεμάτη με αυτά που έχω προσφέρει. Δεν μιζεριάζω γιατί όσο και να φαίνεται ουτοπικό στις μέρες μας, εγώ το βλέπω λειτουργήμα. Δίνω και παίρνω πολλά. Οι εμπειρίες ζωής που αποκομίζω δεν ξέρω αν μπορούσε να μου τις προσφέρει άλλο επάγγελμα.

B. Αλεξίπονη Άσπρη Στολή

Το 1986 εργαζόμουν ως νέα νοσηλεύτρια στη γυναικολογική κλινική ενός από τα μεγαλύτερα αντικαρκινικά νοσοκομεία και για πρώτη φορά αναλάμβανα την περίθαλψη και ψυχοσωματική ανακούφιση ασθενών με ανίατα νοσήματα. Μία απ' αυτούς ήταν και η κυρία Τούλα, που νοσηλευόταν με μεταστατικό καρκίνο. Προερχόταν από αγροτική οικογένεια και ήταν στα τριάντα της μητέρα τεσσάρων παιδιών. Παρ' όλες τις προσπάθειες των ιατρών και τις διάφορες θεραπείες στις οποίες είχε υποβληθεί, η κατάσταση της υγείας της ήταν μη αναστρέψιμη. Βρισκόταν στο τελικό στάδιο της επάρατης νόσου κάτι που καθιστούσε όλο και πιο δύσκολη την καθημερινότητά της. Η ίδια ένιωθε το σώμα της να καταρρέει.

Η κυρία Τούλα υπέφερε από οξείς πόνους, με αποτέλεσμα να της χορηγούνται μεγάλες δόσεις αναλγητικών φαρμάκων, με παροδική όμως δράση. Αν και ήταν από

την φύση της σκληροτράχηλη γυναίκα, πολλές φορές λύγιζε από τους αφόρητους πόνους. Ιδιαίτερα ανησυχητική ήταν και η μείωση του σωματικού της βάρους, καθώς η δεινή ψυχολογική της κατάσταση είχε επιφέρει απώλεια όρεξης, με αποτέλεσμα να αισθάνεται μόνιμη εξάντληση. Αν και ήταν άτομο δραστήριο, είχε καθλωθεί στο κρεβάτι, αδύναμη να φροντίσει τον εαυτό της και εξαρτημένη από το νοσηλευτικό προσωπικό για να καλύψει τις βιολογικές της ανάγκες. Επιπλέον οι χημειοθεραπείες και η έκθεση στην ακτινοβολία της είχαν προκαλέσει τριχόπτωση, ναυτία, χρόνια διάρροια, ενώ συχνά είχε τα συμπτώματα των εμέτων, της δυσφορίας και της εύκολης κόπωσης. Συχνή ήταν και η χορήγηση ηρεμιστικών για την αντιμετώπιση της αύπνιας, αφού περνούσε πολλά βράδια βυθισμένη στην απόγνωση και σε δυσοίωνες σκέψεις για το μέλλον των παιδιών και της οικογένειάς της. Η νόσος δεν είχε αφήσει ανεπηρέαστη την προσωπικότητά της: είχε γίνει ευερέθιστη με εριστική διάθεση και άγχος, ενώ εμφάνιζε και επεισόδια πανικού, συνοδευόμενα από σωματικά συμπτώματα όπως ταχυκαρδία, ταχύπνοια, πόνο στο στήθος ή στο στομάχι, φοβίες κ.ά.

Ο πόνος που της προκαλούσε ο καρκίνος εντεινόταν και από την ψυχολογική της κατάσταση. Η κυρία Τούλα βυθιζόταν καθημερινά στη θλίψη, καθώς είχε αποδεχτεί την πραγματικότητα και βρισκόταν σε μια διαδικασία «εσωτερικού θρήνου». Ένιωθε πολύ νέα για να πεθάνει, γεμάτη όρεξη και πάθος για τη ζωή, ενώ η βασική της έγνοια ήταν η ανατροφή των τεσσάρων παιδιών της. Καθημερινά τη βασάνιζε η αγωνία για το πώς θα αντιμετώπιζαν τα παιδιά της την απώλεια της μητέρας, αλλά και αν θα κατάφερνε ο σύζυγός της με αξιοπρέπεια να μεγαλώσει τα παιδιά τους. Μοναδική πηγή εσόδων ήταν τα λίγα χωράφια που είχαν. Συχνά την καταλάμβανε πανικός και τρόμος όταν σκεφτόταν ότι τα παιδιά της θα έμεναν αβοήθητα, στερημένα από τη μητρική της φροντίδα και στοργή. Ένιωθε ανίκανη να προσφέρει το παραμικρό στην οικογένειά της, κάτι που της γεννούσε τύψεις και έπληττε ανεπανόρθωτα την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμησή της. Αξιοθαύμαστη ήταν, όμως, η δύναμή της να υποκρύπτει την απογοήτευση και την στεναχώρια της κάθε φορά που την επισκέπτονταν οι δικοί της άνθρωποι. Μπροστά στα παιδιά της προσπαθούσε να δείχνει αισιόδοξη και δυνατή, για να μην τους προκαλεί αρνητικά συναισθήματα, ενώ και στο σύζυγό της, ο οποίος εργαζόταν πλέον σκληρά και δεν είχε την ευκαιρία να την επισκέπτεται σε καθημερινή

βάση, σπάνια εξέφραζε τις ανησυχίες της. Με τα παιδιά της η κυρία Τούλα προσπαθούσε να περνά ουσιαστικό χρόνο, ρωτούσε για το σχολείο τους, τους διάβαζε παραμύθια, ενώ απέφευγε να αναφερθεί στην κατάσταση της υγείας της και στην εξέλιξη της νόσου της. Μόλις όμως έμενε μόνη της, καταλαμβάνονταν πάλι από μελαγχολία, απαισιοδοξία και τρόμο.

Με το νοσηλευτικό προσωπικό μοιραζόταν συχνά τους προβληματισμούς και τους φόβους της, σε μια προσπάθεια να ανακουφιστεί ψυχικά. Δεν φοβόταν τόσο το σωματικό πόνο, όσο την εγκατάλειψη και τη μοναξιά, αισθήματα κυρίαρχα όταν έμενε μόνη της στο θάλαμο. Το έντονο άγχος για την κατάσταση της υγείας της και τα αρνητικά της συναισθήματα την έκαναν να νιώθει εγκαταλελειμμένη από τους συγγενείς και τα μέλη του προσωπικού υγείας. Η καθήλωσή της στο κρεβάτι της στερούσε την έμφυτη ανάγκη για επικοινωνία με άλλους ανθρώπους και ένιωθε μόνη. Βίωνε έτσι, καθημερινά έναν ψυχολογικό θάνατο, που πολλές φορές αποδεικνυόταν εξίσου οδυνηρός όσο και ο επικείμενος βιολογικός. Η κυρία Τούλα όντας άτομο περήφανο και δυναμικό, θλιβόταν βαθιά καθώς ένιωθε τις δυνάμεις της να την εγκαταλείπουν και καθώς στηρίζονταν στο νοσηλευτικό προσωπικό για να ικανοποιεί τις ανάγκες της. Ο περιορισμός των σωματικών της ικανοτήτων την έκανε να αισθάνεται δέσμια των άλλων, τους οποίους θεωρούσε ότι επιβάρυνε. Καθώς συνειδητοποιούσε ότι η ζωή της έφτανε στο τέλος, βίωνε μια επώδυνη υπαρξιακή κρίση. Οδηγούνταν σε μια ανασκόπηση της σύντομης ζωής της κι αυτό της προξενούσε πικρία και απογοήτευση. Η πνευματική αναζήτηση και η εσωτερική αγωνία για το «άγνωστο» που την περίμενε την απασχολούσαν διαρκώς. Όποτε έμενε μόνη και όσο βέβαια οι δυνάμεις της το επέτρεπαν, συνήθιζε να διαβάζει σχετικά με το θάνατο και τη μεταθανάτια ζωή.

Η κακή ψυχολογική κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η κυρία Τούλα με επηρέαζε και μένα. Τη συμπονούσα απόλυτα. Συμμεριζόμουν τις φοβίες και τη θλίψη της και κατανοούσα την ανησυχία της για τα παιδιά. Η ιδέα ότι η οικογένεια θα αποχωριζόταν τη μητέρα με συγκινούσε απίστευτα. Είχα γίνει ευσυγκίνητη εκείνη την περίοδο απέναντι στον πόνο. Συχνά με κυρίευε έντονο άγχος και πανικός, στην προσπάθειά μου να ανταπεξέλθω στις υποχρεώσεις μου. Ένιωθα φοβισμένη όταν την

έβλεπα να νοιώθει έντονο πόνο, παραλήρημα, εμέτους και η έκθεσή μου στο άγχος επηρέαζε σοβαρά την ψυχική μου υγεία. Η πίεση που ένιωθα βλέποντάς την να υποφέρει μου προκαλούσε πολλές φορές στομαχικές διαταραχές, πονοκεφάλους και κατάθλιψη. Ένιωθα βαθύτατη υποχρέωση να την ανακουφίσω τόσο από το σωματικό όσο και από τον ψυχικό πόνο, γι' αυτό περνούσα αρκετές ώρες, μετά το πέρας του ωραρίου μου κουβεντιάζοντας μαζί της και προσφέροντάς της υποστήριξη και συμπόνια. Το μη αναστρέψιμο της κατάστασής της συχνά μου προκαλούσε ενοχές και αισθήματα ματαιότητας. Ωστόσο, την απαισιοδοξία και την συμπόνια μου προσπαθούσα να μην τα εκδηλώνω στις συζητήσεις μας, για να μην την επιβαρύνω επιπλέον. Επιδίωκα μια καλή ψυχική επαφή μαζί της, παρέχοντάς της ασφάλεια, ώστε να αντιμετωπίσει το θάνατο με αξιοπρέπεια και να περάσει ήρεμα τις τελευταίες μέρες της ζωής της. Της εξέφραζα τη λύπη που ένιωθα και την απογοήτευση, γιατί δεν μπορούσαμε να εκπληρώσουμε την τελευταία επιθυμία της να πεθάνει στο σπίτι της, γιατί δεν είχε πρόσβαση στην ανακουφιστική φροντίδα στο σπίτι.

Απέναντι στα παιδιά της, με τα οποία είχα αναπτύξει ιδιαίτερη σχέση, έτρεφα έντονα συναισθήματα στοργής και προστασίας. Αγωνιούσα για το μέλλον τους και είχα αναλάβει, μάλιστα, να την ενημερώσω για το ίδρυμα που συντηρούσε το νοσοκομείο μας. Σ' αυτό εργαζόταν ακούραστα η Διευθύντρια και η Υποδιευθύντρια της Νοσηλευτικής Υπηρεσίας του νοσοκομείου μας, δύο σεβάσμιες γυναίκες που δεν είχαν κάνει δική τους οικογένεια, αλλά είχαν μεγαλώσει και αναθρέψει πολλά ορφανά. Η κυρία Τούλα δέχτηκε να μεγαλώσουν εκεί τα παιδιά της, διότι ο σύζυγος δε θα ήταν σε θέση να αναλάβει την ανατροφή τους λόγω των υποχρεώσεών του στα κτήματα. Αυτό την καθυσάχασε εν μέρει, καθώς η κοινωνική λειτουργός την διαβεβαίωσε ότι τα παιδιά της θα μεγάλωναν με στοργή και αγάπη, χωρίς να τους λείπει τίποτα.

Εκ των Υστέρων

Εικοσιπέντε χρόνια μετά είμαι σε θέση να σας ομολογήσω ότι αυτή ήταν η πρώτη και τελευταία φορά που τα έδωσα όλα σε έναν άνθρωπο. Είμαι σε θέση να σας ομολογήσω ότι φρόντισα όσο μπορούσα και τα τέσσερα παιδιά της

κυρίας Τούλας, που σήμερα είναι μεγάλοι άνδρες και γυναίκες και έχουν τα δικά τους παιδιά. Αλλά ήταν η πρώτη και τελευταία φορά. Έπρεπε να προστατεύσω τον εαυτό μου. Δεν ένοιωθα ικανή να εκτεθώ σε άλλο πόνο. Όταν τα δώσεις όλα αναλαμβάνεις υποχρεώσεις που πρέπει να τις φέρεις εις πέρας μέχρι εκεί που μπορείς. Δεν μπορούσα να κάνω ότι δεν γνώριζα τα παιδιά. Δεν μπορούσα να μην τα βλέπω όσο συχνότερα μπορούσα. Είχαν χάσει τη μάνα τους. Αλλά και γω δεν μπορούσα να ξαναεπιτρέψω στον εαυτό μου να ζήσει παρόμοια κατάσταση. Έπρεπε να πάρω αποφάσεις. Για να συνεχίσω να είμαι κλινική νοσηλεύτρια έπρεπε φορώντας την άσπρη μου ποδιά να γίνομαι επαγγελματίας και να υπερασπίζομαι πριν από όλους τον εαυτό μου. Μετά τον θάνατο της κυρίας Τούλας βρέθηκα ολομόναχη να αναρωτιέμαι για τη ζωή και το θάνατο. Και πουθενά απαντήσεις. Η σχέση μου μαζί της μου άφησε υποχονδρίες, ταχυκαρδίες και φόβους. Σε ποιον να μιλούσα; Στους ηλικιωμένους γονείς μου; Κι όταν προσπάθησα στα αδέρφια μου τους τρώμαξα τόσο που αμέσως το μάζεψα για να τους προστατέψω. Και βέβαια ούτε συζήτηση για τέτοια θέματα στην κλινική μου. Έπρεπε λοιπόν μόνη μου να προστατευτώ. Και τη μόνη διέξοδο που βρήκα ήταν η επαγγελματική επικοινωνία. Γιατί να υποβάλλει ο νοσηλευτής και ο γιατρός τον εαυτό του σε τέτοιο ρίσκο; Γιατί να βουρκώνουν τα μάτια του σε κάθε πόνο; Γιατί να νοιώθει αμήχανα κάθε φορά που κοιτάζει έναν άρρωστο; Γιατί να νοιώθει ότι φταίει που αυτός είναι καλά κι ο άλλος άρρωστος; Βιώνοντας αυτή την εμπειρία σχέσης με την κυρία Τούλα έμαθα ότι κύριο καθήκον μου ως νοσηλεύτρια είναι να φροντίζω το άρρωστο και ανήμπορο σώμα κι όχι να συμπαθώ και να συμπάσχω την άρρωστη και ανήμπορη ψυχή. Η ωραιοποίηση της κατάστασης την οποία προσπαθούσα να πετύχω με την κυρία Τούλα και ο εφησυχασμός σε τίποτα δεν ωφέλησαν. Πέθανε και μαζί της πέθαναν οι ξέγνοιαστες μέρες μου, τα ρομαντικά βράδια μου, ο ενθουσιασμός μου για τη δουλειά. Εικοσιπέντε χρόνια φρόντισα εκατοντάδες ασθενείς και συγγενείς, προσπαθώντας πάντα με ευγένεια και επιστημοσύνη να κάνω το καλύτερο δυνατόν, μιλώντας τους ρεαλιστικά για τα θέματα της υγείας τους και μένοντας

στο ενημερωτικό μέρος που μου αναλογεί. Ποτέ δεν ξαναρώτησα πώς αισθάνονται μέσα τους, ποτέ δεν έμαθα το μικρό τους όνομα, ποτέ δεν δάκρυσα μπροστά τους. Ήταν απέναντί μου ως ασθενείς κι όχι ως μελλοντικοί συνοδοιπόροι της ζωής μου. Τα επαγγελματικά και επιστημονικά απαραίτητα μαζί τους κι αυτό ήταν που με έκανε να ξεχωρίζω και ως κλινική νοσηλεύτρια και ως Προϊσταμένη. Σε μένα καταλήγουν πάντα οι νέοι νοσηλευτές που με απειρία επιτρέπουν στον εαυτό τους να εμπλακούν στον πόνο του άλλου. Σε μένα καταλήγουν οι ειδικευόμενοι γιατροί γεμάτοι προσωπικούς φόβους, για να ζητήσουν τους τρόπους να βγουν από τα αδιέξοδα της συναισθηματικής τους εμπλοκής. Η θεωρία μου λέγεται «Αλεξίπονη Άσπρη Στολή». Όπως με το αλεξιέραυνο προστατευόμαστε από τους κεραυνούς έτσι και με την άσπρη μας μπλούζα πρέπει να προστατευόμαστε από τον πόνο του άλλου. Γιατί εμάς ποιος θα μας προστατεύσει και θα μας φροντίσει;

Γ. Ο κύριος Επίθετο

Το επάγγελμα του φυσικοθεραπευτή προϋποθέτει πολλαπλές και μακρόχρονες συνήθως συνεδρίες με τους ασθενείς, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την αποκατάσταση ασθενών με κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις η θεραπεία αποκατάστασης διεξάγεται κατ' οίκον λόγω της αδυναμίας των ασθενών να μεταφερθούν σε κέντρα αποκατάστασης. Έτσι ο φυσικοθεραπευτής έρχεται σε επαφή όχι μόνο με τον ίδιο τον ασθενή, αλλά και με το άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον.

Ένα χρόνο μετά την έναρξη του επαγγέλματός μου ως φυσικοθεραπευτής, κλήθηκα να αναλάβω την θεραπεία ενός 23χρονου ασθενή, που μετά από παραμονή στο νοσοκομείο έξι μηνών, κατόπιν απόφασης της οικογενείας του, θα συνέχιζε την θεραπεία αποκατάστασής του κατ' οίκον. Ο νεαρός Ηρακλής είχε υποστεί κρανιοεγκεφαλική κάκωση κλειστού τύπου μετά από πτώση με τη μηχανή του, που ως αποτέλεσμα είχε την πρόσκρουση του κρανίου του στο κράσπεδο. Ο Ηρακλής δεν φορούσε κράνος. Εισήχθη στο νοσοκομείο σε κωματώδη κατάσταση και υποβλήθηκε σε χειρουργική επέμβαση για την αντιμετώπιση του αιματώματος που είχε δημιουργηθεί. Μετά τη χειρουργική επέμβαση ο νεαρός παρέμεινε σε κωματώδη κατάσταση από την οποία συνήλθε μετά την πάροδο δύο μηνών. Μετά την βμηνη ενδονοσοκομειακή περίθαλψη, ο Ηρακλής συνέχισε να αντιμετωπίζει ανεπάρκεια ισορροπίας, δυσλειτουργία αντανεκλαστικών, μυοσκελετικά προβλήματα, στραβισμό, δυσκολία στην ομιλία και έντονη κατάθλιψη.

Όταν πρωτοπήγα να συναντήσω τον ασθενή και την οικογένειά του βίωσα συναισθήματα λύπης για το νεαρό Ηρακλή, διότι όταν συναντώ νέους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προβλήματα σκέφτομαι ότι θα μπορούσα να ήμουν εγώ στη θέση τους. Η πρόγνωση για τον ασθενή δεν φαινόταν θετική και αισθάνθηκα ότι η οικογένεια αντιμετώπιζε προβλήματα διαχείρισης αυτής της κρίσης. Πριν πάω στο σπίτι τους νόμιζα ότι θα αντιμετώπιζα την απόγνωση και την αγωνία για την εξέλιξη της κατάστασης του Ηρακλή και προετοιμαζόμουν ψυχολογικά να αντιμετωπίσω τη θλίψη τους. Είχα την εντύπωση ότι μετά την αποφυγή του κινδύνου της ζωής του η αγωνία για την επιτυχή αποθεραπεία του, που παρόλο που φαινόταν πολύ εφικτή αλλά πολύ, μα πολύ δύσκολη, θα ήταν έκδηλη. Αυτό που συνάντησα όμως δεν είχε καμία σχέση με αυτό που περίμενα.

Γνωρίζοντας πόσο σημαντική είναι η σχέση μεταξύ ασθενούς και θεραπευτή, αρχικά προσπάθησα να αναπτύξω μια σχέση εμπιστοσύνης πρωτίστως με τον Ηρακλή, διότι η συνεργασία του ήταν βασική προϋπόθεση για την αποθεραπεία του, και δευτερευόντως με την οικογένειά του. Δεδομένης της αδυναμίας ικανοποιητικής συνεννόησης από τη μεριά του ασθενή λόγω των προβλημάτων που αντιμετώπιζε στην ομιλία του, προσπαθούσα υπομονετικά να συνεννοηθώ μαζί του. Με την οικογένειά του όμως αντιμετώπιζα προβλήματα διότι δεν φαινόταν να έχουν αλλάξει στο παραμικρό τον τρόπο ζωής τους, έτσι ώστε να βοηθήσουν στην αποθεραπεία του γιού τους. Διέκοπταν τις συνεδρίες αρκετές φορές και με πίεζαν να τους δώσω τον ακριβή χρόνο αποκατάστασης του γιού τους. Δεν υπήρχε καμία ένδειξη θλίψης, αγωνίας ή προθυμίας να κάνουν ό,τι ήταν καλύτερο για το γιό τους. Αυτή η προφανής άρνηση από τη μεριά των γονιών να αποδεχθούν την κατάσταση και να βοηθήσουν στη θεραπεία, με εξόργιζε. Το αποτέλεσμα ήταν να μην έχω υπομονή με τον ασθενή και να κρατώ την ψυχραιμία μου με δυσκολία στα διάφορα προβλήματα που παρουσιάζονταν. Ένιωθα ότι δεν είχα βοήθεια από πουθενά. Ο Ηρακλής από τη μεριά του επιδείκνυε εκνευρισμό, επιθετικότητα, θυμό και άρνηση προς τις διάφορες ασκήσεις που έπρεπε να κάνει. Η επικοινωνία μεταξύ μας γινόταν τυπικά. Ενώ προσπαθούσα να τον ενθαρρύνω και να τον βοηθήσω αισθανόμουν ότι όλα αυτά που έκανα ήταν απλώς μέρος της δουλειάς μου και ότι δεν έπρεπε να ενδιαφέρομαι πραγματικά για τον ασθενή εφόσον η ίδια του

η οικογένεια επιδεικνύει αδιαφορία. Άρχισα επίσης να αναρωτιέμαι εάν αξίζει τον κόπο να περιθάλπουμε ασθενείς που δεν νοιάζονται για την προσωπική τους ασφάλεια και υγεία. Ο Ηρακλής δεν φορούσε κράνος όταν υπέστη την κρανιοεγκεφαλική κάκωση.

Όταν συναντούσα τους γονείς, τους εξηγούσα επιστημονικά την πορεία του γιού τους και απέφευγα κάθε άλλου είδους συζήτηση. Όλα ήταν τυπικά και είχα χάσει το αρχικό μου ενδιαφέρον για τον ασθενή. Όλη αυτή η κατάσταση με είχε επηρεάσει στη δική μου ζωή καθώς ένιωθα ότι είχα χάσει την αυτοπεποίθησή μου για τις ικανότητές μου, το κέφι μου και οι συνθήκες στο σπίτι του Ηρακλή με προβλημάτιζαν συνεχώς. Αναθεώρησα τη θεραπευτική τακτική μου πιστεύοντας ότι δεν πρέπει να επηρεάζομαι από τα συναισθήματα που βίωνε ο Ηρακλής ή η οικογένειά του και απλώς να συνεχίσω να παρέχω τις υπηρεσίες μου και τίποτε περισσότερο.

Αυτά τα αρνητικά συναισθήματα που ένιωθα άλλαξαν όταν σε μια συνεδρία βρήκα τους γονείς του να έχουν τραπέζι κάποιους φίλους τους, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα τον αποσυντονισμό και εκνευρισμό του Ηρακλή. Τότε ήταν η πρώτη φορά μετά από αρκετό καιρό που επανήλθαν τα αρχικά μου συναισθήματα γι' αυτό το παιδί. Βίωνε μια αδιαφορία από την οικογένειά του και τότε συνειδητοποίησα το μέγεθος της μοναξιάς και της ανασφάλειας που πρέπει να ένιωθε. Ένιωθα ακριβώς το ίδιο διότι δεν ήμουν σίγουρος αν ήμουν κατάλληλα εκπαιδευμένος και ψυχικά έτοιμος να αντιμετωπίσω μια τέτοια κατάσταση. Ένιωσα ότι η εκπαίδευσή μου δεν με είχε προετοιμάσει για τόσο συναισθηματικά φορτισμένες περιπτώσεις.

Τότε ήταν που κατάλαβα την πολυπλοκότητα αυτών των καταστάσεων και το πόσο σημαντικό ήταν να προσπαθήσω να πλησιάσω με διαφορετικό τρόπο τον Ηρακλή έτσι ώστε να τον βοηθήσω να προσαρμοστεί στη θεραπεία του, να αντιμετωπίσει την κατάσταση και να βελτιώσει την ψυχολογία του. Προφανώς η οικογένεια του Ηρακλή δεν είχε καταφέρει να προσαρμοστεί και να αποδεχθεί την κατάσταση και δεν ξέρω κι αν στα αλήθεια τους ένοιαζε. Αποφάσισα ότι δεν μπορούσα να κάνω τίποτα για την οικογένεια, η οποία παραμελούσε και αδιαφορούσε για τον ασθενή, αλλά μπορούσα να κάνω πολλά για τον Ηρακλή.

Άρχισα να του συμπεριφέρομαι σαν να ήταν φίλος μου. Του έδειχνα περισσότερο ενδιαφέρον, τον ενθάρρυνα να κάνει υπομονή και του υπενθύμιζα συνεχώς τις

εκπληκτικές προόδους που είχε κάνει. Συζητούσαμε για τα χόμπι του, τα ενδιαφέροντά του και θυμάμαι ότι προσπαθούσα να τον κάνω να πιστέψει στο γεγονός ότι με τον καιρό και την επίμονη προσπάθεια θα αποκτούσε την όμορφη και ανθρώπινη ζωή που ονειρευόταν. Τον υποστήριζα με όλο μου το σώμα, με το βλέμμα μου, τον τόνο της φωνής μου ακόμη και με τη σιωπή μου ή το καθησυχαστικό χαμόγελο όταν μου εξιστορούσε διάφορα αρνητικά γεγονότα της ζωής του ή τους φόβους του για το μέλλον του. Για να το καταφέρνω αυτό όμως έπρεπε να αποφεύγω την οικογένειά του διότι τα συναισθήματά μου προς τους γονείς του παρέμεναν αρνητικά. Γι' αυτό το λόγο κανόνιζα συνεδρίες όταν ήξερα ότι δεν θα μας ενοχλούσαν οι γονείς του. Αυτή η προσέγγιση απέδωσε καρπούς. Ήρθαμε πιο κοντά, του εξηγούσα με ειλικρίνεια τι θα έπρεπε να κάνει και πραγματικά ένιωθα ότι αυτή η καινούργια μας σχέση πραγματικά τον βοηθούσε. Στην όλη αυτή βελτίωση είχε συμβάλει και το γεγονός ότι η λογοθεραπεία του είχε αποδώσει κι ο Ηρακλής βελτιωνόταν σε όλους τους τομείς εκτός ίσως από την γενικότερη ψυχολογική του κατάσταση. Τελικά ο Ηρακλής έφτασε στην πλήρη αποκατάσταση επιτυχώς έχοντας μόνο μια μικρή αδυναμία στα δάκτυλα των άνω άκρων, γεγονός που τον έκανε να εγκαταλείψει το όνειρό του να γίνει ο πιανίστας ενός jazz συγκροτήματος.

Όλα θα ήταν διαφορετικά για τη ζωή μου αν η ιστορία του Ηρακλή τελείωνε εδώ. Μόνο που εδώ τελείωσε η ζωή του, μια και ξανακαβαλώντας τη μηχανή του δοκίμασε στην Ποσειδώνος τα όριά της βάζοντας τέλος στα όρια της δικής του ζωής. Για μήνες μετά έχασα τον ύπνο μου κι ο συνεχής εκνευρισμός με ακολουθούσε σε κάθε δραστηριότητα. Μισούσα τους γονείς του και μαζί τους μισούσα και τον εαυτό μου που δεν κατάφερα να τον μύσω σε μια άλλη οπτική της ζωής. Άλλαξα κέντρο αποκατάστασης και πια εργάζομαι για ηλικιωμένους με προβλήματα κινητικότητας.

Εκ των Υστέρων

Δώδεκα χρόνια μετά και η λήθη δεν λέει να με επισκεφτεί. Ζω μια ευχάριστη καθημερινότητα και κει που χαίρομαι τα μικρά μου παιδιά και τις προσπάθειές τους να μάθουν τον κόσμο, θυμάμαι τον Ηρακλή, τους κόπους μου να τον κάνω

να ξαναπερπατήσει, να πιάσει το πιρούνι και το μαχαίρι και αισθάνομαι τεράστιο θυμό. Η σχέση αυτή με έκανε να νοιώσω αδύναμος, να αισθάνομαι πίεση, θυμό και έντονο στρες. Πως πήρα τόσο προσωπικά αυτή την ιστορία ακόμη δεν μπορώ να το καταλάβω. Που ακούμπησε μέσα μου και σήκωσε τόση θυμωμένη σκόνη πόνου δεν γνωρίζω. Τα έδωσα όλα και είχα την απαίτηση ο άλλος με ευγνωμοσύνη να τα δεχθεί για να προχωρήσει. Δεν παιζόταν μόνο η αποκατάστασή του αλλά και η δική μου αποκατάσταση. Εγώ φταίω που ξεπέρασα το επαγγελματικό όριο και έδωσα ό,τι ανθρώπινο διέθετα. Με την επιμονή μου κατάφερα να τον κάνω να περπατήσει και να κουνήσει τα χέρια του και δεν ξέρω πολλούς φυσιοθεραπευτές που θα έδιναν όλη τους την ψυχή για κάτι τέτοιο. Από τότε δεν ξαναδέθηκα με κανέναν ασθενή. Για μένα πια είναι πελάτες που χρειάζονται τις υπηρεσίες μου κι εγώ απλά τις προσφέρω. Για αυτούς είμαι ο αυστηρός, αλλά καλός φυσιοθεραπευτής και για μένα είναι ο κύριος ή η κυρία Επίθετο.

Δ. Ο κουβαλητής του πόνου τους

Δεν είχα ούτε δύο μήνες που έκανα τον πρώτο χρόνο χειρουργικής σ' ένα νοσοκομείο της περιφέρειας, όταν αργά το απόγευμα μας κάλεσαν οι παθολόγοι για ένα περιστατικό οξείας κοιλίας. Η εκτίμησή τους ήταν ότι πρόκειται για διάτρηση στομάχου. Πήγαμε μαζί με τον κατά οκτώ μήνες μεγαλύτερο συνάδελφό μου. Αυτός θα έπαιρνε ειδικότητα πλαστικής χειρουργικής και εγώ γενικής χειρουργικής.

Ο ασθενής, πενήντα επτά χρονών, αν και καταβεβλημένος από τον πόνο ιδιαίτερα συνεργάσιμος. Αφού τον εξέτασε ο συνάδελφός μου, τον παρέπεμψε για ακτινογραφία κι εγώ ενημέρωσα τον επιμελητή μας για την πιθανότητα του χειρουργείου. Στο διάδρομο περίμεναν πάνω από δέκα άτομα που μας ρώτησαν για το περιστατικό. Άλλος ρωτούσε αυτόν κι άλλος εμένα. Αν και τους ενημερώσαμε για τη σοβαρότητα της κατάστασης και τη βεβαιότητα του χειρουργείου, προσπαθήσαμε να τους καθησυχάσουμε.

Μάχη ολόκληρη έδωσε ο επιμελητής μας, ατέλειωτες ώρες στο χειρουργείο. Η διάτρηση ήταν μεγάλη και είχαν αργήσει πολύ να τον φέρουν. Ίδρώτας έσταζε από την προσπάθεια και είμαι σίγουρος πως τον άκουσα δύο με τρεις φορές να αναστενάζει. Μάταιος κόπος. Ξεπέρανε η κατάσταση το εφικτό της ιατρικής. Ο επιμελητής ανέλαβε να ενημερώσει τους συγγενείς.

Ήταν αργά το βράδυ όταν με τον συνάδελφο προσπαθήσαμε να ξεχάσουμε το δυσάρεστο γεγονός που τόσο μας είχε στενοχωρήσει. Δεν τα καταφέραμε μιας κι όσο κι αν προσπαθήσαμε το μυαλό μας ήταν στον επιμελητή μας και στη μεγάλη του προσπάθεια. Με ένα στόμα και οι δύο λέγαμε πως έτσι πρέπει να είναι οι χειρουργοί. Έτσι πρέπει να είναι οι γιατροί. Οι περίεργες φωνές που ακούστηκαν απέξω διέκοψαν την κουβέντα μας και πριν προλάβουμε να καταλάβουμε τι συμβαίνει στο γραφείο εμφανίστηκαν δύο από τους συγγενείς. Τους είχαμε δει βγαίνοντας το απόγευμα από τα εξωτερικά της παθολογικής. Φώναζαν, ούρλιαζαν και όρμησαν πάνω μας τόσο άγρια που ακόμη δεν μπορώ να το πιστέψω πως βγήκαμε ζωντανοί από τα χέρια τους. Μας θεωρούσαν υπεύθυνους για την κατάληξη που είχε ο άνθρωπός τους. Ξέσπασαν πάνω μας όλο τους τον πόνο κι ό,τι μαύρο είχαν στην καρδιά τους το πέταξαν στο πρόσωπό μας.

Αυτό το περιστατικό ποτέ δεν το ξέχασα και ποτέ μα ποτέ δεν πρόκειται να το ξεχάσω. Να δίνεις ό,τι καλύτερο έχεις, να γίνεσαι μάρτυρας της ηρωικής προσπάθειας του επιμελητή σου, που αφήνοντας όλα του τα προσωπικά προβλήματα -και όλοι ξέραμε πόσα είχε- έκανε υπεράνθρωπες προσπάθειες να σώσει εκείνον τον άνθρωπο και το αποτέλεσμα να είναι να την πληρώνεις κι από πάνω; Το αποτέλεσμα να είναι να γίνεσαι εσύ ο κουβαλητής του πόνου τους; Μπορώ να καταλαβαίνω τον πόνο τους και το σοκ να χάνουν τον άνθρωπό τους. Αλλά αυτοί ήταν αγρίμια. Φαίνεται πως κάποιοι άνθρωποι δεν έχουν κανέναν κενό χώρο μέσα τους να κατοικήσουν και τον πόνο. Είτε γιατί όλοι οι χώροι μέσα τους είναι γεμάτοι από άλλους πόνους είτε γιατί δεν οργανώθηκαν ποτέ μέσα τους τέτοιοι χώροι. Όπως και να έχει εμένα αυτή η ιστορία έμελε να με κάνει να αλλάξω πολλά από τα σχέδιά μου, αλλά και τον τρόπο μου με τους ασθενείς και τους συγγενείς. Μετά από πολλή σκέψη αποφάσισα και δεν πήρα ειδικότητα χειρουργικής. Η ειδικότητά μου δεν αφορά απροσδόκητα γεγονότα και δυσάρεστες εξελίξεις. Το αποτέλεσμα είναι απόλυτα ελεγχόμενο. Και με τους ασθενείς μου η σχέση μας στηρίζεται στον απόλυτο σεβασμό. Δεν χρειάζομαι οπαδούς. Οι οπαδοί μπορεί σήμερα να σε χειροκροτούν και αύριο να σε «χειροτονούν».

